

Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь
Вучэбна-метадычнае аб'яднанне
па адукацыі ў галіне культуры і мастацтваў

БІБЛІАГРАФАНАЎСТВА. Раздзел 2. ГІСТОРЫЯ

*Тыпавая вучэбная праграма
па вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасці
1-23 01 11 Бібліятэчна-інфармацыйная дзейнасць
(па напрамках)*

Мінск 2017

СКЛАДАЛЬНІК

В. І. Саітава, прафесар кафедры тэорыі і гісторыі інфармацыйна-дакументных камунікацый установы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў», кандыдат педагагічных навук, дацэнт

РЭЦЭНЗЕНТЫ:

вучоны савет дзяржаўнай установы «Нацыянальная бібліятэка Беларусі»;

Л. А. Аўгуль, загадчык навукова-даследчага аддзела бібліятэказнаўства дзяржаўнай установы «Цэнтральная навуковая бібліятэка імя Якуба Коласа Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі»

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ Ё ЯКАСЦІ ТЫПАВОЙ:

кафедрай тэорыі і гісторыі інфармацыйна-дакументных камунікацый установы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў» (пратакол № 7 ад 19.02.2016 г.);

прэзідыумам навукова-метадычнага савета ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў» (пратакол № 3 ад 15.03.2016 г.);

навукова-метадычным саветам па бібліятэказнаўстве і бібліяграфіі вучэбна-метадычнага аб'яднання па адукацыі ў галіне культуры і мастацтваў (пратакол № 2 ад 22.03.2016 г.)

Адказны за рэдакцыю: В. Б. Кудласевіч

Адказны за выпуск: В. І. Саітава

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Тыпавая вучэбная праграма па вучэбнай дысцыпліне «Бібліяграфазнаўства» распрацавана для ўстаноў вышэйшай адукацыі Рэспублікі Беларусь у адпаведнасці з патрабаваннямі адукацыйнага стандарту вышэйшай адукацыі I ступені па спецыяльнасці 1-23 01 11 Бібліятэчна-інфармацыйная дзейнасць (па напрамках).

Вучэбная дысцыпліна «Бібліяграфазнаўства» складаецца з двух раздзелаў: «Тэорыя» і «Гісторыя». Дадзеная праграма прызначана для вывучэння другога раздзела «Гісторыя».

Вучэбная дысцыпліна «Бібліяграфазнаўства. Раздзел 2. Гісторыя» звязана міжпрадметнымі сувязямі з такімі вучэбнымі дысцыплінамі, як «Тэорыя інфармацыі і дакументалогія», «Бібліятэказнаўства. Раздзел 2. Тэорыя», «Бібліяграфазнаўства. Раздзел I. Тэорыя», і, у сваю чаргу, з'яўляецца тэарэтычнай базай для больш эфектыўнага і якаснага засваення студэнтамі іншых вучэбных дысцыплін спецыяльнасці 1-23 01 11 Бібліятэчна-інфармацыйная дзейнасць (па напрамках).

Актуальнасць вывучэння вучэбнай дысцыпліны абумоўлена фундаментальнай роллю гісторыка-бібліяграфічных ведаў у фарміраванні прафесіянальнага светапогляду студэнтаў, неабходнасцю пераемнасці прагрэсіўнага гістарычнага вопыту, накопленнага сусветнай бібліяграфіяй у цэлым і беларускай бібліяграфіяй як яе неад'емнай часткі для выкарыстання ў будучай прафесійнай дзейнасці.

Мэтай вучэбнай дысцыпліны «Бібліяграфазнаўства. Раздзел 2. Гісторыя» з'яўляецца вывучэнне студэнтамі зараджэння і эвалюцыі бібліяграфіі на розных гістарычных этапах, яе ролі ў прагрэсіўным развіцці соцыуму.

Задачы гэтага раздзела:

- раскрыць прычыны ўзнікнення бібліяграфіі, яе ролі ў інфармацыйным забеспячэнні грамадства ў асобных гістарычных перыяды;

- вызначыць асноўныя гістарычныя перыяды развіцця сусветнай бібліяграфіі;

- вызначыць асноўныя гістарычныя перыяды развіцця беларускай бібліяграфіі ў кантэксце сусветнай бібліяграфіі;

- прасачыць паэтапнае фарміраванне арганізацыйных структур беларускай бібліяграфіі;

- паказаць дасягненні выдатных бібліёграфічных і бібліяграфічных арганізацый;

- паказаць эвалюцыю метадычных падыходаў у фарміраванні бібліяграфічнай прадукцыі;

- тлумачыць шляхі тэарэтычнага асэнсавання бібліяграфіі;

- раскрываць значэнне і кірункі міжнароднага бібліяграфічнага супрацоўніцтва;

- разумець змест і значэнне міжнародных бібліяграфічных і інфармацыйных праграм, напрамкаў і форм міжнароднага бібліяграфічнага супрацоўніцтва.

У адпаведнасці з патрабаваннямі адукацыйнага стандарту студэнт павінен *ведаць*:

- гістарычныя этапы развіцця сусветнай і беларускай бібліяграфіі;

- узнікненне і тэндэнцыі развіцця сусветнай і беларускай бібліяграфіі;

- ролю выдатных бібліёграфічных і бібліяграфічных устаноў у развіцці сусветнай і беларускай бібліяграфіі;

- асноўныя здабыткі сусветнай і беларускай бібліяграфіі, яе сучасныя тэндэнцыі, дасягненні электроннай бібліяграфіі;

умець:

- выкарыстоўваць гісторыка-бібліяграфічныя веды ў прафесійнай практычнай і навуковай дзейнасці;

- выяўляць і аналізаваць дакументальную гісторыка-бібліяграфічную спадчыну;

- выкарыстоўваць вядомыя факты пры разглядзе прычынавыніковых сувязей гісторыі бібліяграфіі;

валодаць:

- тэрмінамі і паняццямі, якія склаліся ў бібліяграфічназнаўстве;

- спосабамі выкарыстання гісторыка-бібліяграфічных ведаў у сучасным кантэксце;

- метадамі аналізу, ацэнкі і вызначэння перспектывы развіцця бібліяграфіі ў грамадстве.

Засваенне тыпавай вучэбнай праграмы па вучэбнай дысцыпліне «Бібліяграфічназнаўства. Раздзел 2. Гісторыя» для спецыяльнасці 1-23 01 11 «Бібліятэчна-інфармацыйная дзейнасць (па напрамках)» павінна забяспечыць фарміраванне наступных кампетэнцый.

Акадэмічныя кампетэнцыі: АК-2. Валодаць сістэмным і параўнальным аналізам; АК-3. Валодаць даследчымі навыкамі; АК-4. Умець працаваць самастойна; АК-6. Валодаць міждысцыплінарным падыходам пры вырашэнні праблем; АК-8. Валодаць навыкамі вуснай і пісьмовай камунікацыі; АК-9. Умець вучыцца, павышаць сваю кваліфікацыю на працягу ўсяго жыцця.

Сацыяльна-асобасныя кампетэнцыі: САК-1. Валодаць якасцямі грамадзянскасці; САК-2. Быць здольным да сацыяльнага ўзаемадзеяння; САК-3. Валодаць здольнасцю да міжасобасных камунікацый; САК-5. Быць здольным да крытыкі і самакрытыкі; САК-7. Быць здольным асэнсавана ўспрымаць і беражліва адносіцца да гістарычнай, культурнай спадчыны Беларусі і свету, культурных традыцый і рэлігійных поглядаў.

Прафесійныя кампетэнцыі: ПК-1. Выконваць бібліятэчна-інфармацыйныя тэхналагічныя працэсы ў асяроддзі сучасных АБІС; ПК-2. Фарміраваць бібліятэчны фонд з улікам выкарыстання разнастайных крыніц і сродкаў яго камплектавання, асаблівасцей уліку і апрацоўкі, размяшчэння, расстаноўкі і захавання; ПК-3. Ажыццяўляць каталагізацыю дакументаў і падтрымку электроннага каталога; ПК-4. Весці інфармацыйна-бібліяграфічнае абслугоўванне карыстальнікаў розных сфер дзейнасці; ПК-5. Весці бібліятэчнае абслугоўванне розных груп карыстальнікаў; ПК-6. Ажыццяўляць традыцыйную і электронную выдачу і дастаўку дакументаў; ПК-7. Фарміраваць інфармацыйную культуру карыстальнікаў; ПК-12. Вывучаць, аналізаваць і ўкараняць сусветны вопыт інавацыйнай дзейнасці бібліятэк і інфармацыйных цэнтраў; ПК-13. Аказваць кансалтынговую дапамогу па разнастайных кірунках бібліятэчна-інфармацыйнай дзейнасці; ПК-14. Распрацоўваць метадычныя матэрыялы і рэкамендацыі, арганізацыйна-тэхналагічную дакументацыю; ПК-15. Выкарыстоўваць сучасныя дасягненні навукі і перадавых тэхналогій і ўкараняць іх у практычную дзейнасць; ПК-16. Выкарыстоўваць метады навуковых даследаванняў у бібліятэчна-інфармацыйнай дзейнасці; ПК-17. Арганізоўваць і праводзіць навуковыя даследаванні; вывучаць эфектыўнасць бібліятэчна-інфармацыйнай дзейнасці; ПК-18. Выконваць патрабаванні заканадаўчых і нарматыўна-прававых дакументаў у галіне бібліятэчна-інфармацыйнай дзейнасці; ПК-24. Выкарыстоўваць інструментарый тэхнала-

гічнага бібліятэчнага менеджменту; ПК-37. Арганізоўваць і суправаджаць павышэнне кваліфікацыі супрацоўнікаў бібліятэк.

У адпаведнасці з адукацыйным стандартам і тыповым вучэбным планам на вывучэнне вучэбнай дысцыпліны «Бібліяграфазнаўства» для спецыяльнасці 1-23 01 11 Бібліятэчна-інфармацыйная дзейнасць (па напрамках) усяго прадугледжана 194 гадзіны, з іх 120 – аўдыторныя заняткі. На вывучэнне вучэбнай дысцыпліны «Бібліяграфазнаўства. Раздзел 2. Гісторыя» прадугледжана 114 гадзін, з іх 70 гадзін – аўдыторныя заняткі. Прыкладнае размеркаванне аўдыторных гадзін па відах заняткаў: лекцыі – 44 гадзіны, семінарскія заняткі – 10 гадзін, практычныя заняткі – 16. Рэкамендаванай формай выніковага кантролю з’яўляецца экзамен.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУИМ

ПРЫКЛАДНЫ ТЭМАТЫЧНЫ ПЛАН

Раздзелы і тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін			
	усяго	лекц.	сем.	практ.
Уводзіны	1	1		
Раздзел I. Бібліяграфія ў рукапісны перыяд развіцця тэкставых камунікацый (III тыс. да н. э. – XV ст.)				
<i>Тэма 1.</i> Узнікненне бібліяграфіі ў Старажытным свеце (III тыс. да н. э. – першая палова I тыс.)	2	2		
<i>Тэма 2.</i> Бібліяграфія ў перыяд Сярэднявекі (другая палова I тыс. – XV ст.)	2	2		
Раздзел II. Бібліяграфія ў перыяд кнігадрукавання як асноўнага сродку фіксавання і распаўсюджвання інфармацыі (канец XV – сярэдзіна XX ст.)				
<i>Тэма 3.</i> Бібліяграфія ў перыяды Адраджэння і Асветніцтва	6	4	2	
<i>Тэма 4.</i> Узнікненне і развіццё бібліяграфіі на беларускіх землях у Вялікім Княстве Літоўскім і Рэчы Паспалітай	2	2		
<i>Тэма 5.</i> Развіццё агульнай бібліяграфіі ў свеце ў XIX – сярэдзіне XX ст.	12	6		6
<i>Тэма 6.</i> Развіццё спецыяльнай бібліяграфіі ў XIX – сярэдзіне XX ст.	4	4		
<i>Тэма 7.</i> Узнікненне і развіццё міжнароднага бібліяграфічнага супрацоўніцтва ў другой палове XIX – XX ст.	6	4	2	
<i>Тэма 8.</i> Бібліяграфія ў перыяд уваходжання беларускіх зямель у склад Расійскай імперыі (канец XVIII – пачатак XX ст.)	4	4		
<i>Тэма 9.</i> Бібліяграфія ў БССР	8	4	2	2
<i>Тэма 10.</i> Развіццё бібліяграфіі беларускага замежжа ў XX ст.	1	1		

Раздзел III. Бібліяграфія ў перыяд станаўлення і развіцця электронных (лічбавых) камунікацый (канец XX – пачатак XXI ст.)				
<i>Тэма 11.</i> Сацыяльныя, арганізацыйныя і тэхналагічныя прыярытэты развіцця бібліяграфіі	4	2	2	
<i>Тэма 12.</i> Асноўныя тэндэнцыі развіцця агульнай бібліяграфіі	12	4	2	6
<i>Тэма 13.</i> Асноўныя тэндэнцыі развіцця спецыяльнай бібліяграфіі	4	2		2
<i>Тэма 14.</i> Асноўныя кірункі развіцця бібліяграфіі ў Рэспубліцы Беларусь	2	2		
Разам...	70	44	10	16

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

Уводзіны

Прадмет, мэта і задачы вучэбнай дысцыпліны «Бібліяграфазнаўства. Раздзел 2. Гісторыя» як часткі вучэбнай дысцыпліны «Бібліяграфазнаўства». Значэнне вучэбнай дысцыпліны ў сістэме прафесійнай падрыхтоўкі будучых спецыялістаў у галіне бібліятэчнай справы і бібліяграфіі. Гістарыяграфія і крыніцазнаўства.

Асноўныя перыяды гісторыі сусветнай бібліяграфіі. Месца і роля беларускай бібліяграфіі ў сусветным бібліяграфічным працэсе. Асноўныя перыяды гісторыі беларускай бібліяграфіі.

Сувязь з іншымі бібліяграфічнымі і сумежнымі дысцыплінамі.

Структура вучэбнай дысцыпліны. Характарыстыка асноўных раздзелаў. Асноўныя формы і метады аўдыторнай і самастойнай работы студэнтаў. Выніковыя і прамежкавыя формы кантролю.

Раздзел I. Бібліяграфія ў рукапісны перыяд развіцця тэкставых камунікацый (III тыс. да н. э. – XV ст.)

Тэма 1. Узнікненне бібліяграфіі ў Старажытным свеце (III тыс. да н. э. – першая палова I тыс.)

Асноўныя грамадскія фактары, якія абумовілі ўзнікненне бібліяграфіі ў Месапатаміі, Старажытным Егіпце, Грэцыі, Рыме, Кітаі. Выдзяленне бібліяграфічных тэкстаў як асобнай разнавіднасці старажытнай літаратуры, іх найменні ў мовах розных народаў як пачатак фарміравання бібліяграфічнай тэрміналогіі. Першапачатковы сэнс тэрміна «бібліяграфія».

Суб'ект бібліяграфічнай дзейнасці, эвалюцыя яе аб'ектаў. Праяўленне адметных відавых і жанрава-тыпалагічных асаблівасцей бібліяграфічных матэрыялаў афіннай, латэнтнай, постэдзіцыйнай, каталожнай, нацыянальнай, персанальнай/біябібліяграфічнай, галіновай бібліяграфіі. Выкарыстанне каталогаў як сродку ўліку нацыянальных скруткаў у Кітаі. Каталог бібліятэкі Ашурбаніпала, бібліяграфічныя працы Калімаха і Іераніма Стрыдонскага як выдатныя помнікі культуры Старажытнага свету. Метадычныя прыёмы бібліяграфавання.

*Тэма 2. Бібліяграфія ў перыяд Сярэдневякоўя
(другая палова I тыс. – XV ст.)*

Уплыў гісторыка-культурных з’яў Сярэдневякоўя на развіццё бібліяграфіі. Эвалюцыя яе суб’екта і аб’ектаў.

Асноўныя напрамкі развіцця бібліяграфіі ў Візантыі, арабскім свеце, Кітаі, Заходняй Еўропе, усходнеславянскіх землях. Развіццё відавога і жанрава-тыпалагічнага складу бібліяграфічнай прадукцыі.

Бібліяграфічнае аснашчэнне візантыйскіх энцыклапедый і арабскіх рукапісаў. Удасканаленне каталожных форм, узнікненне зводных каталогаў манастырскіх бібліятэк. «Фіхрыст» ан-Надзіма як нацыянальны рэтраспектыўны паказальнік. Візантыйскія і заходнееўрапейскія бібліяграфічныя слоўнікі. Разнастайнасць мэт і метадаў бібліяграфавання ў рэкамендацыйных бібліяграфічных дапаможніках. Стварэнне бібліяграфічных матэрыялаў для юрыстаў, урачоў. Новыя з’явы ў методыцы складання бібліяграфічных дапаможнікаў.

Сэнс паняцця «бібліяграфія» ў сярэдневяковай Еўропе. Пачатак тэарэтыка-метадычнага асэнсавання бібліяграфіі (Чжэн Цзяо).

**Раздзел II. Бібліяграфія ў перыяд кнігадрукавання
як асноўнага сродку фіксавання і распаўсюджвання
інфармацыі (канец XV – сярэдзіна XX ст.)**

Тэма 3. Бібліяграфія ў перыяды Адраджэння і Асветніцтва

Уплыў гісторыка-культурных з’яў на развіццё бібліяграфіі.

Узнікненне і развіццё ў Еўропе выдавецкай і кнігагандлёвай бібліяграфіі. З’яўленне бягучай бібліяграфічнай інфармацыі аб кнігагандлёвым асартыменце. Франкфурцкія і лейпцыгскія кірмашовыя каталогі. Зводныя каталогі. Стварэнне кнігагандлёвымі цэнтрамі Вялікабрытаніі бягучых і кумулятыўных крыніц бібліяграфічнай інфармацыі.

Узнікненне нацыянальнай рэтраспектыўнай бібліяграфіі ў краінах Заходняй Еўропы (паказальнікі Д. Леленда, Э. Маўн-села, дзю Мэна і інш.).

Стварэнне крыніц рэтраспектыўнай бібліяграфіі з міжнародным ахопам кніг («Універсальная бібліятэка» К. Геснера і інш.).

Узнікненне прафесіянальных патрэбнасцей чытачоў як фактар развіцця спецыяльнай бібліяграфіі. Бібліяграфічная інфармацыя ў навуковых часопісах.

Развіццё тэарэтычных уяўленняў аб бібліяграфіі (Ю. Дамерг, А. Грэгуар, А. Г. Камю).

Пачатак выкладання бібліяграфіі як вучэбнай дысцыпліны.

Тэма 4. Узнікненне і развіццё бібліяграфіі на беларускіх землях у Вялікім Княстве Літоўскім і Рэчы Паспалітай

Зараджэнне і развіццё бібліяграфіі на беларускіх землях у IX–XII стст. Паскарэнне інфармацыйных працэсаў у XIII–XVI стст., стварэнне беларускамоўных помнікаў пісьменнасці, пачатак кнігадрукавання і іншыя фактары развіцця бібліяграфіі. Наватарскі ўклад Ф. Скарыны ў стварэнне латэнтных форм бібліяграфічных матэрыялаў.

Развіццё каталожнай бібліяграфіі як асноўнага віду бібліяграфічнай дзейнасці. Эвалюцыя каталожных форм кляштарных, манастырскіх і царкоўных бібліятэк, бібліятэк навучальных устаноў, прыватных асоб. Каталогі С. Кашуцкага.

Афіцыйныя рашэнні Адукацыйнай камісіі па стварэнні сеткі публічных бібліятэк і каталагізацыі іх фондаў. Бібліяграфічны змест патрабаванняў да прафесіі бібліятэкара.

Зараджэнне краязнаўчай бібліяграфіі на беларускіх землях.

Прычыны адставання беларускай бібліяграфіі ў параўнанні з бібліяграфіяй заходнееўрапейскіх краін.

Тэма 5. Развіццё агульнай бібліяграфіі ў свеце ў XIX – сярэдзіне XX ст.

Асноўныя фактары і тэндэнцыі развіцця навукова-дапаможнай бібліяграфіі.

Выпуск друкаваных каталогаў буйнейшых нацыянальных бібліятэк (Брытанскага музея, Бібліятэкі Кангрэса ЗША і інш.).

Узнікненне першых крыніц бягучай нацыянальнай бібліяграфіі (БНБ) (Францыя, Расія). Пашырэнне БНБ у краінах Еўропы, Азіі і іншых рэгіёнаў у XIX – першай палове XX ст. Дзяржаўная бібліяграфія ў СССР.

Развіццё кнігагандлёвай бібліяграфіі ў краінах Заходняй Еўропы і ЗША.

Узнікненне новых БНБ пасля Другой сусветнай вайны. Роля ІФЛА, ЮНЕСКА ў развіцці БНБ. Эвалюцыя аб'ектаў біблія-

графічнага ўліку і сістэмы паказальнікаў. Пачатак укаранення аўтаматызаваных тэхналогій у падрыхтоўку органаў БНБ.

Стварэнне ў XIX ст. буйных крыніц рэтраспектыўнай нацыянальнай бібліяграфіі (РНБ), роля прыватных складальнікаў (В. С. Сопікаў, К. Эстрэйхер і інш.). Эвалюцыя тэарэтыка-метадычных падыходаў да падрыхтоўкі крыніц РНБ. Прынцыпы стварэння крыніц РНБ у рашэннях ІФЛА (1986). Буйнейшыя выданні РНБ у асобных краінах Еўропы, Азіі, Амерыкі.

Тэма 6. Развіццё спецыяльнай бібліяграфіі ў XIX – сярэдзіне XX ст.

Асноўныя фактары і тэндэнцыі развіцця навукова-дапаможнай бібліяграфіі ў XIX – першай палове XX ст. Дзейнасць навуковых арганізацый і ўстаноў па бібліяграфічным забеспячэнні галін навукі і вытворчасці. Стварэнне спецыялізаваных бібліяграфічных фірм. Бібліяграфічныя выданні Лонданскага Каралеўскага таварыства (The Royal Society of London).

Узнікненне рэфератыўных часопісаў у краінах Заходняй Еўропы.

Развіццё навукова-дапаможнай бібліяграфіі пасля Другой сусветнай вайны. Стварэнне сістэм навукова-тэхнічнай інфармацыі (ВИНИТИ і інш.), бібліяграфічны кірунак іх функцыянавання. Інстытут навуковай інфармацыі (ISI), выпуск індэксаў цытавання навуковых публікацый. Удасканаленне метадыкі навукова-дапаможнай бібліяграфіі. Узнікненне выбарчага распаўсюджвання інфармацыі (ВРІ).

Дасягненні рэкамендацыйнай бібліяграфіі ў XIX – пачатку XX ст. у Расіі (Х. Д. Алчэўская, М. А. Рубакін). Рэкамендацыйна-бібліяграфічная дзейнасць у СССР. Рэкамендацыйная бібліяграфія ў асобных краінах Еўропы і ЗША.

Тэма 7. Узнікненне і развіццё міжнароднага бібліяграфічнага супрацоўніцтва ў другой палове XIX–XX ст.

Фактары ўзнікнення міжнароднага бібліяграфічнага супрацоўніцтва.

Стварэнне Міжнароднага бібліяграфічнага інстытута і кірунку яго дзейнасці. Міжнароднае супрацоўніцтва ў галіне бібліяграфіі пасля Другой сусветнай вайны. Роля ЮНЕСКА, ІФЛА, ІСО, ФІД, рэгіянальных і нацыянальных бібліятэчна-бібліяграфічных арганізацый і ўстаноў. Рашэнні міжнародных

канферэнцый і кангрэсаў па праблемах бібліяграфіі (Парыж, 1950; Варшава, 1957; Парыж, 1977 і інш.).

Асноўныя кірункі і вынікі супольнай дзейнасці па ўкараненні аўтаматызаваных тэхналогій бібліяграфавання і бібліяграфічнага абслугоўвання. Стварэнне і эвалюцыя міжнародных бібліяграфічных стандартаў ІФЛА. Узнікненне першых міжнародных карпаратыўных сістэм віртуальнага даведачна-бібліяграфічнага абслугоўвання.

Міжнародныя праграмы ІФЛА і ЮНЕСКА як эфектыўны сродак фарміравання сусветных інфармацыйна-бібліяграфічных сістэм. Праграма «Універсальны бібліяграфічны ўлік і міжнародны MARC» (UBCIM). Бібліяграфічны характар праграм «Сусветная сістэма навуковай інфармацыі» (UNISYST) і інш.

Стварэнне анлайнавага камп'ютарнага бібліятэчнага цэнтра (OCLC) і яго развіццё як міжнароднага цэнтра каталагізацыі. Роля Ф. Кілгура.

Тэма 8. Бібліяграфія ў перыяд уваходжання беларускіх зямель у склад Расійскай імперыі (канец XVIII – пачатак XX ст.)

Уплыў гісторыка-культурных з'яў на развіццё бібліяграфіі.

Пераўтварэнні ў арганізацыйнай структуры беларускай бібліяграфіі на працягу перыяду. Дзеячы беларускай бібліяграфіі.

Развіццё каталожнай бібліяграфіі. Спробы стварэння крыніц нацыянальнай бібліяграфіі (М. Пелка-Палінскі, Я. Ф. Карскі і інш.), рэкамендацыйнай і біябібліяграфічнай інфармацыі.

Узнікненне бібліяграфічнай думкі і адукацыі (А. М. Багаткевіч).

Заняпад бібліяграфіі пасля падаўлення паўстання 1863–1864 гг. і яе ўздым у апошняй чвэрці XIX – пачатку XX ст. Жанрава-тыпалагічны склад і змест навукова-дапаможнай бібліяграфічнай прадукцыі. Стварэнне бібліяграфічных матэрыялаў на беларускай мове ў пачатку XX ст. Бібліяграфічная інфармацыя на старонках «Нашай нівы».

Заняпад бібліяграфіі ў гады Першай сусветнай, Савецка-польскай і Грамадзянскай войнаў.

Тэма 9. Бібліяграфія ў БССР

Афіцыйныя рашэнні ўлад па развіцці бібліяграфіі ў рэспубліцы. Заснаванне Дзяржаўнай бібліятэкі БССР і Кніжнай пала-

ты пры ёй як дзяржаўнага бібліяграфічнага цэнтра. Роля І. Б. Сіманоўскага. Бібліяграфічная камісія Інбелкульту. Сродкі масавай інфармацыі як канал стварэння і распаўсюджвання бібліяграфічнай інфармацыі.

Вядомыя бібліёграфы і бібліяграфазнаўцы міжваеннага перыяду.

Узнікненне дзяржаўнай бібліяграфіі («Летапіс беларускага друку»), стварэнне крыніц РНБ. Развіццё навукова-дапаможнай, рэкамендацыйнай і краязнаўчай бібліяграфіі.

Страты беларускай бібліяграфіі ў гады Вялікай Айчыннай вайны.

Аднаўленне арганізацыйных структур бібліяграфіі ў пасляваенны час, развіццё яе відаў. Пачатак каардынацыі і кааперацыі бібліяграфічнай дзейнасці бібліятэк Беларусі. Удасканаленне арганізацыйнай структуры бібліяграфічнай дзейнасці ў Беларусі ў 1960–1980-я гг., стварэнне сістэмы дзяржаўнай, навукова-дапаможнай і рэкамендацыйнай бібліяграфіі. Узнікненне ўстаноў навуковай інфармацыі і бібліяграфічных кірункаў іх дзейнасці.

Развіццё бібліяграфазнаўства.

Узнікненне вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай бібліятэчна-бібліяграфічнай адукацыі.

Тэма 10. Развіццё бібліяграфіі беларускага замежжа ў XX ст.

Бібліяграфічная праца як неад’емная частка нацыянальнай, культурна-асветнай, навукова-даследчай дзейнасці беларускай інтэлігенцыі за межамі БССР.

Нацыянальныя рэтраспектыўныя дапаможнікі міжваеннага перыяду («Белорусы» Я. Ф. Карскага, 2-я і 3-я часткі 3 тома, «Гісторыя беларускай (крыўскай) кнігі» В. Ластоўскага).

Развіццё бібліяграфіі ў Заходняй Беларусі. Віленскі бібліяграфічны рэгіён, дзейнасць яго бібліяграфічных цэнтраў.

Асноўныя замежныя беларускія арганізацыі і ўстановы, якія займаліся бібліяграфічнай дзейнасцю пасля Другой сусветнай вайны (Беларускі інстытут культуры і навукі (БІНІМ) і інш.). Стварэнне нацыянальных рэтраспектыўных паказальнікаў перыёдыкі, кніжных выданняў, часопісных артыкулаў; навукова-дапаможных паказальнікаў. Вядучыя бібліёграфы беларускага замежжа.

Раздзел III. Бібліяграфія ў перыяд станаўлення і развіцця электронных (лічбавых) камунікацый (канец XX – пачатак XXI ст.)

Тэма 11. Сацыяльныя, арганізацыйныя і тэхналагічныя прыярытэты развіцця бібліяграфіі

Забеспячэнне свабоднага доступу да бібліяграфічнай інфармацыі ва ўмовах электроннай камунікацыі як праяўленне яе прынцыпаў. Дзейнасць ІФЛА, яе секцыі бібліяграфіі, рэгіянальных і нацыянальных прафесійных арганізацый (УДК кансорцыум, ALA, БАЕ і інш.) па вырашэнні сучасных праблем бібліяграфіі.

Вырашэнне праблем стварэння бібліяграфічных запісаў, бібліяграфічнага пошуку ў лічбавым асяроддзі; бесперашкоднага абмену бібліяграфічнымі данымі, развіцця віртуальнага бібліяграфічнага абслугоўвання. Бібліяграфічныя стандарты і фарматы (FRBR, ISBD (кансалідаванае выданне), RDA, MARC 21 і інш.). Развіццё структуры метадавых (Дублінскае ядро і інш.), іх суадносіны са стандартамі бібліяграфічнага апісання. Аўтарытэтны кантроль у прадстаўленні бібліяграфічнай інфармацыі. Прымяненне пошукавых сэрвісаў тыпу Discovery.

Праблема «бачнасці» і адкрытасці бібліяграфічных рэсурсаў. Індэксаванне электронных бібліяграфічных рэсурсаў пошукавымі сістэмамі Google, Bing, Яндэкс і іншымі ў рэалізацыі функцыянальнага патэнцыялу і грамадскага прызначэння бібліяграфіі.

Бібліяграфічныя рэсурсы і сэрвісы ў сацыяльных медыя.

Тэма 12. Асноўныя тэндэнцыі развіцця агульнай бібліяграфіі

Развіццё каталожнай бібліяграфіі. Карпаратыўнасць у развіцці каталагізацыі на сучасным этапе. WorldCat як глабальная сетка даных аб бібліятэчных фондах і паслугах, сусветны электронны каталог. Анлайн-каталогі як метадавыя электронных бібліятэк (міжнародных, рэгіянальных, нацыянальных).

Пашырэнне аб'ектаў нацыянальнай бібліяграфіі (улік мультымедыяных, сеткавых рэсурсаў), выпрацоўка прынцыпаў іх адбору. Варыятыўнасць прадстаўлення рэсурсаў бягучай нацыянальнай бібліяграфіі ў асобных краінах (друкаваным і электронным рэжымах, у якасці анлайн-сэрвісаў), асаблівасці

пошуку інфармацыі, сувязь з каталогамі і электроннымі бібліятэкамі.

Развіццё рэтраспектыўнай нацыянальнай бібліяграфіі. Рэтраспектыўныя БД нацыянальнага дакумента (Вялікабрытанія, Францыя, Аўстралія і інш.).

Інтэграцыйныя працэсы ў відах агульнай бібліяграфіі (бягучай і рэтраспектыўнай нацыянальнай; нацыянальнай і каталожнай; нацыянальнай, каталожнай і кнігагандлёвай).

Тэма 13. Асноўныя тэндэнцыі развіцця спецыяльнай бібліяграфіі

Развіццё бібліяграфічнага забеспячэння галін навукі і эканомікі. Тэматычныя і біябібліяграфічныя дапаможнікі як асноўны кірунак існавання друкаванай бібліяграфічнай прадукцыі. Спалучэнне друкаваных і электронных форм існавання бібліяграфічнай прадукцыі (ВИНИТИ і інш.). Стварэнне бібліяграфічных і рэфератыўных БД. Бібліяграфічнае аснашчэнне паўнатэкставых БД. Бібліяграфічная інфармацыя ў сусветна вядомых ліцэнзаваных БД па галінах навукі, эканоміцы, адукацыі, тэхніцы, медыцыне, культуры і інш. (Elsevier, EBSCO, ProQuest, Emerald і інш.). Карпаратыўнасць у стварэнні метаінфармацыі спецыялізаваных электронных бібліятэк і рэпазіторыяў (NathiTrust і інш.).

Роля БД Scopus і Web of Science (WoS) для вызначэння эфектыўнасці рэйтынгаў навуковых часопісаў, даследчай дзейнасці навукоўцаў, устаноў навуковай і вышэйшай адукацыі.

Тэма 14. Асноўныя кірункі развіцця бібліяграфіі ў Рэспубліцы Беларусь

Уплыў гісторыка-культурных умоў на развіццё бібліяграфіі. Абнаўленне нарматыўнай прававой базы бібліяграфічнай дзейнасці. Набыццё Дзяржаўнай бібліятэкай і Кніжнай палатай статусу нацыянальных бібліяграфічных цэнтраў. Галіновыя бібліяграфічныя цэнтры нацыянальнага ўзроўню. Бібліяграфічныя аспекты дзейнасці Беларускай бібліятэчнай асацыяцыі.

Камп'ютарызацыя бібліяграфічнай дзейнасці. Электронныя каталогі і базы даных як асноўны напрамак развіцця бібліяграфічнай прадукцыі.

Дзейнасць Нацыянальнай кніжнай палаты Беларусі па бягучым і рэтраспектыўным бібліяграфічным уліку. Бягучая нацыянальная бібліяграфія Беларусі ў электронным асяроддзі.

Дзейнасць НББ па развіцці нацыянальнай бібліяграфіі, распрацоўцы і рэалізацыі буйнейшых нацыянальных бібліяграфічных праектаў універсальнага зместу (Зводнага электроннага каталога бібліятэк Беларусі, Нацыянальнай БД аўтарытэтных запісаў і іншых карпаратыўных праектаў).

Развіццё навукова-дапаможнай бібліяграфіі. Генерацыя бібліяграфічных баз даных у бібліятэках розных тыпаў, іх інтэграванне ў інфармацыйную прастору; доступ да замежных БД. Асаблівасці развіцця рэкамендацыйнай бібліяграфіі.

Развіццё сістэмы віртуальнага бібліяграфічнага абслугоўвання.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

Літаратура

Асноўная

1. Грузинова, Л. Б. Библиография. Раздел 2 : Иностранная библиография : учебник для вузов / Л. Б. Грузинова. – М. : МГУП, 2003. – 284 с.

2. Лявончыкаў, В. Е. Беларуская бібліяграфія. Агульны курс : падручнік / В. Е. Лявончыкаў. – Мінск : Выш. шк., 1991. – 258 с.

3. Национальная библиография в электронную эру : руководство и новые направления развития / пер. А. В. Теплицкая [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ifla.org/files/assets/hq/publications/series/39-ru.pdf>.

4. Саітава, В. І. Сусветная гісторыя бібліяграфіі (да сярэдзіны XX ст.) : вучэб. дапам. / В. І. Саітава. – Мінск : Беларус. дзярж. ун-т культуры і мастацтваў, 2005. – 129 с.

5. Семеновкер, Б. А. Библиографические памятники Византии / Б. А. Семеновкер. – М. : Археографический центр, 1995. – 232 с.

6. Семеновкер, Б. А. Эволюция информационной деятельности. Рукописная информация. Ч. 3 / Б. А. Семеновкер. – М. : Пашков дом, 2013. – 196 с.

Дадатковая

1. Бавин, С. П. Рекомендательная библиография : состояние и перспективы / С. П. Бавин // Труды Междунар. библиограф. конгресса, Санкт-Петербург, 21–23 сент. 2010 г. – СПб. : Рос. нац. б-ка, 2012. – Ч. I. – С. 447–454.

2. Вопросы библиографоведения. Вып. 17. Библиографический учет и доступ в XXI веке. – М. : Пашков дом, 2009. – 404 с.

3. Головки, С. И. Информационно-поисковые системы европейских библиотек середины XIX века / С. И. Головки // Мир библиографии. – 2009. – № 4. – С. 59–63.

4. Інфармацыйныя рэсурсы Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі : зб. арт. / склад. Т. Кузьмініч. – Мінск : Нац. б-ка Беларусі, 2008. – 202 с.

5. Кетт, Ю. Немецкая национальная библиография как открытые связанные данные: использование и возможности /

Ю. Кетт, С. Бейер, М. Манеке, И. Янс, Л. ; сокр. пер. А. В. Теплицкой // Библиография. – 2013. – № 1. – С. 125–136.

6. *Кузьмініч, Т. В.* Бібліяграфічная праца навуковага таварыства па вывучэнні Беларусі ў кантэксце інфармацыйнай дзейнасці ў рэспубліцы (другая палова 20-х – пачатак 30-х гг. ХХ ст.) / Т. В. Кузьмініч // *Здабыткі: дакументальныя помнікі на Беларусі.* – Вып. 8. – Мінск, 2006. – С. 204–228.

7. *Кузьмініч, Т. В.* Гісторыя беларускай бібліяграфіі як кірунак сучаснага бібліяграфазнаўства: здабыткі і перспектывы / Т. В. Кузьмініч, В. І. Саітава // *Сучасныя інфармацыйныя тэхналогіі і сацыяльная значнасць бібліятэк: матэрыялы Міжнар. навук.-практ. канф., Мінск, 29–30 кастр. 2003 г. / Нац. б-ка Беларусі.* – Мінск, 2004. – С. 42–46.

8. *Кузьминич, Т. В.* Национальная библиотека Беларуси как центр библиографической деятельности: современное состояние / Т. В. Кузьминич // *Библиотековедение.* – 2011. – № 2. – С. 91–96.

9. *Левин, Г. Л.* Основные тенденции развития национальной библиографии в Российской Федерации / Г. Л. Левин // *Библиотековедение.* – 2013. – № 4. – С. 37–42.

10. *Литвинова, Н. Н.* Проблемы внедрения поисковых сервисов типа Discovery в библиотеках / Н. Н. Литвинова // *Библиотековедение.* – 2013. – № 6. – С. 41–45.

11. *Лявончыкаў, В. Е.* Беларуская рэтраспектыўная бібліяграфія кніг / В. Е. Лявончыкаў. – Мінск : Выш. шк., 1971. – 72 с.

12. *Лявончыкаў, В. Е.* Бібліяграфія беларускага замежжа пасля Другой сусветнай вайны (1945–1991) / В. Е. Лявончыкаў, В. В. Бушуева // *Вопросы библиографоведения и библиотековедения.* – Мінск, 1994. – Вып. 15. – С. 46–64.

13. *Пацек, Я.* Национальная библиография и Интернет / Я. Пацек, М. Крыницка ; пер. А. В. Теплицкой // *Библиография.* – 2013. – № 4. – С. 117–127.

14. *Саітава, В. І.* Бібліяграфія на беларускіх землях як частка інфармацыйных працэсаў у другой палове XV–XVIII ст. / В. І. Саітава, Т. В. Страмужэўская // *Здабыткі: дакументальныя помнікі на Беларусі / Нац. б-ка Беларусі.* – Вып. 9. – Мінск, 2007. – С. 25–40.

15. *Саітава, В. І.* Вытокі айчыннай бібліяграфічнай адукацыі і бібліяграфазнаўства / В. І. Саітава // *Вesn. Беларус. дзярж. у-та культуры і мастацтваў.* – 2005. – № 4 – С. 97–105.

16. Семеновкер, Б. А. Эволюция информационной деятельности. Рукописная информация. Ч. 2: Архивы. Библиотеки. Музеи / Б. А. Семеновкер. – М. : Пашков дом, 2011. – 336 с.

17. Симановский, И. Б. Белорусская советская библиография. Ч. 1 / И. Б. Симановский ; Гос. б-ка БССР им. В. И. Ленина, Кн. палата БССР ; [ред. : В. С. Григорьев, А. П. Демченкова]. – Минск, 1965. – 195 с.

18. Соколинский, Е. К. Проблемы национального репертуара печати и сводных каталогов Российской Федерации : моногр. / Е. К. Соколинский. – СПб. : Рос. нац. б-ка, 2007. – 400 с.

19. Теймурихани, А. Будущее национальной библиографии Исламской Республики Иран: перспектива для пользователей / А. Теймурихани, С. Акбари-Дарян // Библиография. – 2014. – № 3. – С. 143–148.

20. Теплицкая, А. В. Библиографическая продукция национальных библиотек – членов Библиотечной ассамблеи Евразии в XXI веке / А. В. Теплицкая, Л. В. Жукова // Труды Международ. библиограф. конгресса, Санкт-Петербург, 21–23 сент. 2010 г. / Рос. нац. б-ка. – СПб., 2012. – Ч. I. – С. 53–64.

Пералік рэкамендаваных сродкаў дыягностыкі

Для дыягностыкі прафесійных кампетэнцый, выяўлення ўзроўню засваення ведаў і ўменняў па дысцыпліне рэкамендаваны наступны інструментарый:

- фронтальнае апытанне на лекцыях;
- тэставы кантроль;
- падрыхтоўка электронных прэзентацый;
- напісанне эсэ па асобных тэмах дысцыпліны;
- вуснае апытанне студэнтаў на семінарах па распрацаваных тэмах;
- праверка індывідуальных заданняў, выкананых на практычных работах;
- экзамен.

Метадычныя рэкамендацыі па арганізацыі і выкананні самастойнай работы студэнтаў

У мэтах павышэння эфектыўнасці засваення вучэбнага матэрыялу па вучэбнай дысцыпліне і фарміравання прафесійных кампетэнцый прадугледжана самастойная работа студэнтаў (СРС), якая накіравана на актывізацыю вучэбна-пазнавальнай дзейнасці студэнтаў; фарміраванне ў іх уменняў і навыкаў самастойнага набывання і абагульнення ведаў; фарміраванне ўменняў і навыкаў самастойнага прымянення ведаў на практыцы; самаразвіццё і самаўдасканаленне.

Студэнты вывучаюць рэкамендаваную літаратуру і выконваюць розныя формы СРС па прапанаваных тэмах. Змест работы павінен паказаць ступень засваення студэнтам асноўных з'яў, фактаў і працэсаў развіцця бібліяграфіі, а таксама яго ўменне самастойна мысліць, аналізаваць і абагульняць вывучаны матэрыял.

Формы выканання самастойнай работы:

- распрацоўка электроннай прэзентацыі (не менш 12 слайдаў);
- падрыхтоўка эсэ (не менш за 2 старонкі тэксту);
- пісьмовыя адказы на тэсты;
- пісьмовае выкананне індывідуальных заданняў.

Прыкладныя тэмы для самастойнай работы

1. Развіццё бібліяграфічнага ўліку бібліяграфічных дапаможнікаў.
2. Сусветныя і нацыянальныя біябібліяграфічныя слоўнікі.
3. Дзейнасць выдатных бібліёграфістаў XIX – першай паловы XX ст.
4. Развіццё беларускай бібліяграфіі ў другой палове XX ст.
5. Міжнароднае бібліяграфічнае супрацоўніцтва на сучасным этапе.
6. Бягучая нацыянальная бібліяграфія замежных краін на сучасным этапе.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

Вучэбнае выданне

БІБЛІАГРАФАЗНАЎСТВА. Раздзел 2. ГІСТОРЫЯ

*Тыпавая вучэбная праграма
на вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасці
1-23 01 11 Бібліятэчна-інфармацыйная дзейнасць (на напрамках)*

Карэктар В. Б. Кудласевіч
Тэхнічны рэдактар Л. М. Мельнік

Падпісана ў друк 2017. Фармат 60x84 ¹/₁₆.
Папера офісная. Рызаграфія.
Ум. друк. арк. 1,33. Ул.-выд. арк. 0,82. Тыраж экз. Заказ .

Выдавец і паліграфічнае выкананне:
установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў».
Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы,
распаўсюджвальніка друкаваных выданняў № 1/177 ад 12.02.2014.
ЛП № 02330/456 ад 23.01.2014.
Вул. Рабкораўская, 17, 220007, г. Мінск.